

0 CE-märkning

Vad innebär CE-märkning?

För många produkter som kan vara farliga för användaren, t.ex. elprodukter, fritidsbåtar, maskiner och leksaker, krävs CE-märkning. CE-märket på en produkt betyder att tillverkaren garanterar att produkten uppfyller EG:s grundläggande hälso-, miljö- och säkerhetskrav. Det innebär att produkter som är CE-märkta får säljas på marknaden inom Europeiska ekonomiska samarbetsområdet (EES) utan omprovningar.

Nya och importerade fritidsbåtar, vattenskotrar och viss utrustning måste enligt lag uppfylla ett antal miljö- och säkerhetskrav. Lagen om att båtar ska vara CE-märkta gäller alla båtar som tillverkats den 16 juni 1998 och därefter, samt alla båtar som importerats efter detta datum, tillverkade efter 1950. Från 1 januari 2006 respektive 1 januari 2007 ska även motorer uppfylla krav rörande avgaser och buller. Från 1 januari 2006 gäller kraven också för vattenskotrar. CE-märkning används som tecken på att kraven är uppfyllda.

Varför CE-märkning?

De gemensamma kraven i EES rörande båtar m.m. initierades av båtindustrin i Europa och infördes genom ett EU-direktiv 1996. Motivet var att få en gemensam säkerhetsnivå och regler som tillåter båtar att säljas utan krångel i samtliga länder inom EU. Direktivet ändrades 2003. I Sverige har dessa krav omsatts i en nationell lag och i Sjöfartsverkets föreskrifter SJÖFS 2004:16. I föreskrifterna bestäms hur de olika produkterna ska förses med skylt, dokumenteras och märkas samt vilka de s.k. väsentliga säkerhetskraven är på respektive produkt.

Vem är ansvarig?

Den som saluför eller importerar en fritidsbåt är skyldig att se till att båten uppfyller kraven. Motsvarande gäller för vattenskotrar och motorer samt utrustning såsom styrning, bränsletankar, bränsleslangar och luckor. Den som ansvarar för att produkten uppfyller kraven ska underteckna en försäkran om överensstämmelse som ska följa med produkten. Till båtar, vattenskotrar och motorer ska dessutom levereras en bruksanvisning. Till viss utrustning ska det levereras installationsanvisningar. För att ta reda på exakt vad som gäller vid tillverkning eller import av produkter som ska vara CE-märkta är det nödvändigt att läsa författningarna där detta regleras.

- Lag (1996:18) om vissa säkerhets- och miljökrav på fritidsbåtar.
- Förordning (1996:53) om vissa säkerhets- och miljökrav på fritidsbåtar.
- Lagen om CE-märkning (1992:1534). Genom denna lag meddelas bestämmelser om den CE-märkning som ska ske av vissa produkter.
- Sjöfartsverkets föreskrifter (SJÖFS 2004:16) om vissa säkerhets- och miljökrav på fritidsbåtar m.m ändrade genom SJÖFS 2005:4.

Enligt föreskrifterna ska tillverkare och importörer se till att vissa produkter uppfyller angivna krav. Dessa produkter ska också vara provade och CE-märkta.

Andra regelverk

Fritidsbåtar berörs inte av andra myndigheters föreskrifter inom områdena maskinsäkerhet, elsäkerhet. Övriga produkter såsom utrustning, motorer och vattenskotrar som omfattas av Sjöfartsverkets föreskrifter kan även beröras av andra föreskrifter t.ex. på områdena maskinsäkerhet eller elektromagnetisk kompatibilitet. CE-märkningen av dessa ska då täcka alla kraven.

Viktiga frågor om konsumenträtt får du svar på av Konsumentverket. Hjälp och råd i speciella frågor får man av konsumentvägledaren i kommunen, dessa hittar du också på Konsumentverkets hemsida.

Här är några exempel på lagar som kan beröra dig när du tillverkar, importerar eller säljer båt:

Konsumentköplagen (1990:932)

Gäller när du som privatperson köper en vara av en näringsidkare. I den finns bl.a. dina rättigheter när det är fel på en vara.

Konsumenttjänstlagen (1985:716)

Gäller när du som konsument låter en näringsidkare utföra ett arbete på något som du äger. Lagen är ett skydd vid t.ex. reparationer.

Köplagen (1990:931)

Lagen gäller i de fall konsumentköplagen inte är tillämplig, d.v.s. vid handel mellan näringsidkare (företag), mellan privatpersoner och när en privatperson säljer en vara till näringsidkare.

Produktsäkerhetslagen (2004:451)

Lagen syftar till att säkerställa att varor och tjänster som tillhandahålls konsumenterna inte orsakar skada på person. Lagen tillämpas i fråga om varor och tjänster som tillhandahålls i näringsverksamhet och vara som tillhandahålls i offentlig verksamhet.

Produktansvarslagen (1992:18)

Denna lag reglerar i första hand tillverkarens och importörers skyldighet att betala skadestånd för produkter som orsakar skada på människor eller egendom. Ansvar är strikt, det vill säga den som råkat ut för skada behöver inte visa att tillverkaren/importören varit vållande genom vårdslöshet eller försumlighet.

Ansvar och krav

Som tillverkare är man ansvarig för att båtarna eller den produkt som berörs av reglerna om CE-märkning av fritidsbåtar m.m. uppfyller de väsentliga kraven. Dessutom krävs att båten eller produkten har rätt märkning och skylt, försäkran om överensstämmelse, instruktionsbok m.m. samt att det för båten finns en teknisk dokumentation sparad i tio år. Den tekniska dokumentationen ska visa hur man utfört kontrollförfarandet och även beskriva båten och dess tillverkning. För vissa båtstorlekar och konstruktionskategorier är det obligatoriskt att samarbeta med ett anmält organ.

Tillverkarkod (HIN-nr)

Båtar som är CE-märkta ska ha ett identifikationsnummer, en HIN-kod. Numret ska finnas på båtens styrbordssida i aktern, under relingslisten.

HIN-koden visar när, var och av vem båten är byggd. Samma kod ska även finnas på ett dolt ställe i båten. Koden ska bestå av 14 tecken.

Som tillverkare av en fritidsbåt måste man ha en tillverkarkod registrerad hos Sjöfartsinspektionen. Koden ska ingå i båtens identifieringsnummer som de tre första bokstäverna efter landskoden SE-. Koder som registreras kan inte bytas då dessa ska identifiera tillverkaren. En tillverkare kan använda samma kod för olika typer av båtar.

Tillverkarkod – Amatörbyggda båtar

De båtar som tillverkas av en amatör och som ska CE-märkas har en kod som börjar på AMA. Den del av koden som identifierar att båten är en amatörbyggd båt (AMA) samt efterföljande serienummer som identifierar båtbyggaren lämnas av Sjöfartsinspektionen.

Tillverkarkod – Importerade båtar

Båtar som har importerats till Sverige och CE-märkts i efterhand av importören har en kod som börjar på SE-IMP. Den del av koden som identifierar att båten är efterkontrollerad och importerad samt efterföljande serienummer (som identifierar importören) tilldelas av Sjöfartsinspektionen.

Vid import, eller då en båt börjar användas på ett nytt sätt kan den beröras av föreskriftens (SJÖFS 2004:16) krav på CE-märkning. Den som ska börja använda en sådan båt för första gången eller släppa ut den på marknaden ansvarar för att båten uppfyller kraven.

Några exempel på när detta är aktuellt:

- När en båt varit undantagen för att den varit tävlingsbåt, experimentbåt eller använts kommersiellt.
- När en båt varit undantagen för att den byggts för eget bruk och det har gått mindre än fem år sedan den byggdes färdigt.

Import från land utanför EES

(Europeiska ekonomiska samarbetsområdet)

När en båt importeras från ett land utanför EES (gäller de båtar som importerats den 16 juni 1998 eller därefter och tillverkade efter 1950) är det krav på att båten ska provas (efterkontrolleras) och CE-märkas. Båtar som importeras som flyttgodis är **inte** undantagna från kraven om CE-märkning. Det har heller ingen betydelse om en liknande båt redan finns på marknaden. Varje båt måste provas och CE-märkas.

Ansvar för att båten uppfyller kraven är det samma som tillverkaren av en ny båt måste ta.

I tullen kan fritidsbåtar stoppas om de saknar CE-märkning eller nödvändig dokumentation.

Efterkontroll

Det kontrollförfarande som ska tillämpas kallas efterkontroll. Ett anmält organ ska anlitas för att bedöma om båten uppfyller kraven. Utgångspunkten är de dokument som ägaren skaffar om båten då den släpptes ut på marknaden i ursprungslandet. När det anmälda organet undersökt båten och gjort sina beräkningar, provning och bedömningar utfärdar det en ”rapport om överensstämmelse vid efterkontroll”.

Det har ingen betydelse om en liknande båt, som är CE-märkt, redan finns intagen i Sverige. Varje båt måste efterkontrolleras och dokumenteras.

Försäkran om överensstämmelse vid efterkontroll

Ägaren ska upprätta och underteckna en försäkran om överensstämmelse och se till att båten blir CE-märkt. Dessutom ska det anmälda organets identifikationsnummer och ordet ”efterkontroll” finnas med på tillverkarskylten.

Att tänka på före

Vid tillverkning av båtar har tillverkaren lätt att dokumentera vilka material båten är tillverkad av, hur skrovet är uppbyggt, specifikationer för komponenter som berörs av krav samt data om skrovformen som kan användas vid beräkning av stabilitet, fribord och flytbarhet. Detta och det faktum att kostnaderna för all praktisk provning kan slås ut på en serie båtar gör att provningskostnaderna blir överkomliga.

Som importör saknar man normalt en stor del av dessa data och provningsresultat, varför kostnaderna kan bli höga innan man till slut har en komplett ”rapport om överensstämmelse vid efterkontroll”. Innan båten uppfyller alla krav kan det också bli nödvändigt att byta ut t.ex. styrningen eller bensintanken till nya motsvarande med den nödvändiga dokumentationen.

Import från EES-land

En fritidsbåt som tillverkats i ett EES-land omfattas av samma krav om provning och CE-märkning som båtar som tillverkats i Sverige.

När en fritidsbåt importeras från någon av de nya medlemsstaterna gäller att de fritidsbåtar som redan fanns på dessa marknader innan de blev medlemmar inte omfattas av kraven om provning och CE-märkning. Däremot måste de fritidsbåtar som tillverkats i dessa länder efter att de blivit medlemmar uppfylla samma krav som i övriga EES.

De nya medlemsländerna är: Polen, Estland, Lettland, Litauen, Tjeckien, Slovakien, Slovenien, Malta, Ungern och Cypern.

För att den gällande säkerhetsnivån inte ska försämrats finns krav på att en båt som byggs om på ett avgörande sätt ska betraktas som ny. Samma gäller när man monterar en motor som är påtagligt större än vad som anges i CE-märkningen eller ändrar på framdrivningsarrangemanget från t ex utombordare till inombordsmotorinstallation. En ändrad båt ska genomgå kontroll och CE-märkas. Ombyggnader och reparationer som inte förändrar båtens egenskaper i reglernas mening medför självfallet inte krav på ny CE-märkning.

När en båt avsedd för utombordsmotor förses med motor t.ex. hos en båthandlare eller ett varv är det viktigt att kontrollera vilken maximal motoreffekt båten är avsedd för. Uppgiften ska finnas i båtens ”försäkran om överensstämmelse” och i instruktionsboken. Installation av en för stor motor kan påverka båtens flytegenskaper i vattenfyllt tillstånd och försämma dess köregenskaper.

Vid motorbyte eller byte av tank eller andra installationer i en båt är ett naturligt krav att den nya installationen blir åtminstone likvärdig med den gamla. Det är alltså viktigt att ta reda på vilka komponent- och installationskrav som är tillämpliga enligt föreskriftens väsentliga säkerhetskrav. Installation av nya komponenter eller system i en båt kräver noga studium av regelverket eftersom en komponent och monteringen i ett visst utrymme kan beröras av flera olika väsentliga krav.

Väsentliga säkerhetskrav

De produkter som omfattas av reglerna ska uppfylla det som kallas för väsentliga säkerhetskrav. Sammanlagt finns 39 sådana krav. De är rätt så kortfattade och behöver förtydligas för att kunna tillämpas korrekt. Som ett förstahandsval för förtydligande finns harmoniserade standarder. Uppfylls kraven i dessa standarder anses motsvarande väsentliga krav uppfyllda. Standarderna kan köpas hos SIS Förlag AB eller hos Sweboat.

Det är tillåtet att använda andra specifikationer eller regelverk i stället för de harmoniserade standarderna. Då krävs naturligtvis tillräckliga kunskaper för att bedöma att specifikationerna motsvarar det aktuella väsentliga säkerhetskravet. Ett anmält organ förutsätts vara kompetent att göra sådana bedömningar. En nyhet från januari 2005 är att tillverkaren alltid kan välja ett kontrollförfarande där ett anmält organ medverkar.

Till vissa av de väsentliga säkerhetskraven saknas harmoniserad standard. Några standarder har en obligatorisk funktion.

Under respektive väsentliga krav finns sammanfattningar av innehållet i tillhörande standarder. Sammanfattningarna är begränsade till vad som bedöms som viktigt som orientering för den som ska bedöma om produkten uppfyller kraven. Vid varje krav anges vilka de tillhörande harmoniserade standarderna är.

För att certifiering ska kunna utföras på korrekt sätt måste de tillämpliga standardtexterna i sin helhet eller annan motsvarande specifikation användas.

SIS Förlag AB har välvilligt tillåtit direkt återgivning av vissa partier ur standarder. Standarder kan beställas från SIS och från Sweboat, som också har översättningar till svenska av de flesta av standarderna.

De harmoniserade standarderna har utvecklats inom den europeiska standardiseringsorganisationen CEN och oftast parallellt inom den internationella standardiseringsorganisationen, ISO. Europeiska kommissionen har granskat innehållet i standarderna och beslutat om vilka delar som är harmoniserade.

Tillverkaren eller importören ska se till att båten, vattenskotern, komponenten, motorn etc. kontrolleras mot gällande krav. För båtar och vattenskotrar är vissa av kraven beroende av vilken konstruktionskategori de kontrolleras för. Kraven är anpassade för att godtagbar säkerhet ska uppnås i de olika vattnen.

De kontrollförfaranden som kan tillämpas beror dels på konstruktionskategorin och dels på båtens storlek eller på vilken produkt det är frågan om. Förfarandena sätts samman av olika moduler. För båtar upp till 12 meters längd och båtar avsedda för de mest skyddade farvattnen tillåts självcertifiering med ingen eller viss medverkan från ett anmält organ. Med självcertifiering menas att tillverkaren själv kontrollerar sin båt och avgör om den uppfyller kraven. Samarbete med ett anmält organ är obligatoriskt för båtar avsedda för större vatten. Det är alltid tillåtet att anlita ett anmält organ i kontrollarbetet när det gäller båtar och vattenskotrar.

Kontrollerna ska dokumenteras så att det går att följa hur det gick till när produkten kontrollerades mot alla tillämpliga krav. Denna dokumentation tillsammans med erforderliga beskrivningar och ritningar utgör viktiga delar av den tekniska dokumentationen som ska sparas i tio år.

Teknisk dokumentation

Tillverkaren eller importören ska utarbeta den tekniska dokumentationen. Den ska sparas i tio år och ska visa hur kontrollen gått till för att säkerställa att alla tillämpliga krav uppfyllts. Vidare ska den beskriva båtens konstruktion, tillverkning och funktion. Den ska också visa hur båten uppfyller de väsentliga säkerhetskraven genom en förteckning över de standarder, alternativt beskrivningar av andra lösningar som valts. Vad en teknisk dokumentation ska innehålla finns beskrivet i Sjöfartsverkets föreskrift 2004:16, bilaga 11.

Försäkran om överensstämmelse

Till varje båt, vattenskoter och utrustning ska följa med en försäkran om överensstämmelse. Från januari 2007 gäller detta också tvåtaktsmotorer och från januari 2006 alla övriga motorer. Försäkran ska vara på svenska för de produkter som säljs i Sverige. Även för delvis färdigställda båtar (halvfabrikat) ska utfärdas en försäkran om överensstämmelse.

CE-märkningen, tillsammans med försäkran om överensstämmelse, betyder att tillverkaren försäkrar att grundläggande hälso- och säkerhetskrav är uppfyllda.

I försäkran ska det finnas en lista på de krav och standarder som tillverkaren använt för att kontrollera att alla tillämpliga krav är uppfyllda.

Båtens instruktionsbok

Varje fritidsbåt, vattenskoter och motor ska vara utrustad med en instruktionsbok som ska vara på svenska (för de produkter som säljs i Sverige). Instruktionsboken ska innehålla en beskrivning över den aktuella produkten.

Ansvar för att en fritidsbåt, vattenskoter, båtmotor eller utrustning är provad och CE-märkt ligger helt på tillverkaren eller importören. Sjöfartsinspektionen har i uppdrag att utföra marknadskontroll på dessa produkter när de kommit ut på marknaden. Med marknadskontroll menas att myndigheten kontrollerar att produkten uppfyller gällande krav.

Sjöfartsinspektionens marknadskontroll sker huvudsakligen som stickprovskontroller vid båtmässor. Marknadskontroll kan också ske med anledning av olycksfall, eller på grund av information om en viss en produkt som Sjöfartsinspektionen fått vetskap om.

Sjöfartsinspektionen kontrollerar att kraven uppfylls och att t.ex. produkten är försedd med ”rätt” dokumentation och är CE-märkt.

Åtgärder och sanktioner

Om Sjöfartsinspektionen finner att en produkt inte uppfyller gällande krav ska inspektionen i första hand få tillverkaren eller importören att på frivillig väg åtgärda felet. Sjöfartsinspektionen kan förelägga den som inte lever upp till kraven att åtgärda bristerna eller att prova och märka produkten. Sjöfartsinspektionen kan också se till att produkten återkallas från marknaden och förbjuda att produkten släpps ut på marknaden. Vidare kan Sjöfartsinspektionen inleda ärenden som kan leda till att en näringsidkare som är ansvarig för en produkt som inte uppfyller kraven får betala en sanktionsavgift.

Att ställa ut på mässor

Produkter som ska vara provade och CE-märkta får ställas ut på handelsmässor, utställningar, demonstrationer etc. även om de inte hunnit CE-märkas, men ska då ha en skylt som klart anger att de inte får säljas eller tas i bruk förrän de är CE-märkta.